

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224

:::

Publicerad den 1 november 2006

Utskriftsvänlig pdf-fil

Det akademiska intresset för idrott är en förhållandevis nykommet, och dras därför med de sedvanliga barnsjukdomarna; det råder osäkerhet till och med om beteckningen – är det idrottsvetenskap eller idrottsforskning, *sport(s) science(s)* eller *sport(s) studies*? Ett annat exempel: idrottspsykologerna i USA diskuterar livligt om det är *sport* eller *sports psychology* de håller på med. Att det i den här situationen också råder delade meningar i fråga om val av teori vid *idrottsvetenskapliga* analyser och val av metod vid *idrottsforskning* är ju inte att undra på. Detta handlar naturligtvis till dels om varifrån forskaren kommer, akademiskt alltså. En rad olika traditionella akademiska discipliner är representerade i det lösliga akademikerkollektiv som rymmer idrottsvetarna. Vi antar att en enhetlig nomenklatur med tiden kommer att växa fram på detta område. Mindre övertygade är vi om att konflikter mellan olika vetenskapliga synsätt med avseende på teori och metod kommer att biläggas – eller ens att så vore önskvärt. Att motsättningarna i dessa konflikter ibland kan vara antagonistiska framgår av Frans Oddners recension av *Qualitative Methods in Sports Studies*, under redaktion av David L. Andrews, Daniel S. Mason och Michael L. Silk (Berg Publishers). Redaktörerna och medförfattarna hyser en illa dold motvilja mot kvantitativ metod, såväl som mot användare av sådan metod och den neopositivistiska vetenskapsteori som är dess grundval. Kring detta har Frans Oddner mycket kloka och läsvärda reflektioner.

Lärobok i kvantitativ metod till attack mot neopositivismen

Frans Oddner

Idrottsvetenskap, Malmö högskola

David L. Andrews, Daniel S. Mason & Michael L. Silk (red)

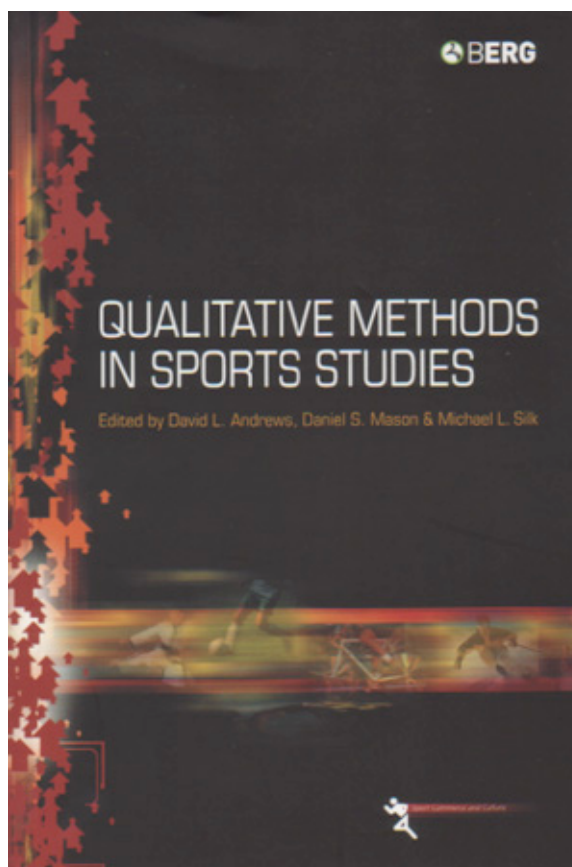
Qualitative Methods in Sports Studies

210 sidor, hft.

Oxford: Berg Publishers 2005 (Sport, Commerce and Culture)

ISBN 1-85973-789-7

En svårighet som många metodkurser måste hantera är klyftan mellan abstrakt metodologi och konkret ämnesområde. Inom idrottsvetenskapen uppträder en sådan svårighet exempelvis när det gäller att överföra olika metoder till konkreta undersökningar av idrottens olika verkligheter och problemområden. Svårigheten blir heller inte mindre när man tänker på att idrottsvetenskapen präglas av en teoretisk och metodologisk splittring och oenighet (vilket inte minst är förbundet med de så kallade moderdiscipliner som man som idrottsforskare identifierar sig med). I antologin *Qualitative Methods in Sports Studies* vill redaktörerna David Andrews, Daniel Mason och Michael Silk (2005) ge ett bidrag till hur man i

metodundervisningen kan försöka överskrida problem av dessa slag. Antologins texter är författade av tongivande nordamerikanska, engelska och australiensiska idrottsforskare och tar sin utgångspunkt i författarnas egna idrottsvetenskapliga studier. Boken presenterar olika *kvalitativa*, samhällsvetenskapligt och humanvetenskapligt inriktade *forskningsdesigner*. Kring dessa förs såväl konkreta hantverksmässiga som mer abstrakta vetenskapsfilosofiska diskussioner. Redaktörerna hävdar nämligen att idrottsvetenskapen ännu inte har identifierat den forskningsansats som är bäst lämpad för att empiriskt undersöka idrottens ”komplexa och mångfacetterade natur”. Boken, menar redaktörerna, är ett systematiskt bidrag att försöka utveckla den saken.

Kvalitativ idrottsforskning så som den presenteras i *Qualitative Methods* identifierar idrotten som en kulturell form med särskilda former av kunskapsproduktioner, intressekonflikter och identitetsproblematiker. I det avseendet gäller att ta tillvara idrottens kvalitativa komplexitet och mångtydighet. Sålunda eftersträvar man med kvalitativa forskningsdesigner att undvika att göra idrottens fenomen entydiga och reducerbara, så som man skulle göra med kvantitativa forskningsdesigner. Kännetecknande för all kvalitativ forskning är kunskapens subjektiva natur. Utgångspunkten är de studerade subjektens sätt att uppfatta och ge uttryck för sitt deltagande. Kännetecknande och specifik för antologins ansats är dessutom viljan att kontextualisera idrottens kulturella former i vidare sociala och historiska sammanhang. Närmare bestämt är det vardagslivet och vardagens erfarenheter som åsyftas i antologins presenterade forskningsdesigner; hur idrottens materiella och diskursiva strukturer formar idrottens olika vardagsliv i termer av erfarenhet, mening, betydelse, personliga bekymmer och problem, för att alludera på C. W. Mills så kallade ”sociologiska vision”. Som jag antydde inledningsvis så är redaktörerna dessutom ute efter att formulera en kritik av det idrottsvetenskapliga fältet som de har för ögonen. Problemet med stora delar av den föreliggande idrottsvetenskapen är att de dominerande forskningsstrategierna tenderar att marginalisera idrotten som socialt och kulturellt fenomen. Detta är en viktig poäng. Idrottsvetenskapen är på det hela taget ett i hög grad utforskat fält. Redaktörerna för boken menar att det främst är med kvalitativa designer som nya vetenskapliga landvinningar kan göras. Denna ”självkritik” är nu inte bara en ämneskritik utan formuleras allt som oftast i termer av en kritik av den (metodologiskt sett) kvantitativa och den (vetenskapsteoretiskt sett) neopositivistiska dominans som redaktörerna menar att vårt framväxande kunskapsfält präglas av. Bokens huvudsakliga avsikt är uppenbart att lyfta fram värdet av kvalitativ idrottsforskning. Denna ambition är enligt min mening väldigt välkommen – inte bara till förmån för det internationella idrottsvetenskapliga fältet i allmänhet utan också för vårt nordiska idrottsvetenskapliga fält. God kvalitativ idrottsforskning finns det inte ett överflöd av.

Även om denna poäng är angelägen måste jag säga att sättet på vilken den argumenteras fram understundom kännetecknas av ett slags gläfsande polemik mot den neopositivistiskt influerade idrottsvetenskapen, vilket enligt min mening verkar röja en alltför förenklad bild av forskningsfältet och de forskningsproblem som kommit att prägla det. Flera av de vetenskapliga motiv som nämns i boken som kan tänkas aktualisera kvalitativa problemställningar kan och har också motiverat kvantitativa studier.

Visserligen kan man med fog hävda att idrottsvetenskapen i likhet med sitt ämne har en uppenbar kvantitativ ”bias”, att större delen av forskningen varit allt för mycket inriktad på att mäta, väga, beräkna och rangordna och allt för lite använts för att undersöka, upptäcka, beskriva, formulera insikter. Men att rakt av avverka stora delar av idrottsvetenskapen, i synnerhet den med neopositivistisk ansats och som bygger på kvantitativa data, är onyanserat och leder dessutom till en liknande dikotomisering som de rigida (neo)positivistier som man är ute efter att kritisera skulle vara benägna att hänge sig åt. I detta sammanhang blir det också märkligt att det i boken inte hänvisas till betydelsefulla idrottsforskare som Jay Coakley, Eric Dunning och Peter Donnelly vilka sedan fältet börjat etablerats har producerat åtskilliga referensarbeten som mer eller mindre bygger på kvalitativa data (exempelvis *Sports in Society*, *Inside Sport* och *Handbook for Sport Studies*). Men även om ”det positivistiska spöket” på ett till viss del förlegat sätt underförstått och uttalat är närvarande i flera av bokens kapitel så är de flesta av bokens diskussioner såväl intressanta som angelägna när det gäller att presentera värdet av kvalitativ idrottsforskning. Därom råder det inga tvivel.

Som i de flesta antologier av det här slaget skiftar kvaliteten på bidragen. Särskilt värd att lyfta fram är Samantha Kings bidrag. Detta redogör ur ett *cultural studies*-perspektiv för hur idrotten analyserats som ett kulturellt och socialt fenomen, med förgreningar och förbindelser till andra sfärer i samhället. Bidraget är vetenskapshistoriskt och fäster blicken på hur man inom idrottens kulturstudier formar begrepp, analyserar och som forskare själv bidrar till att konstruera idrottspraktikernas erfarenhetsarenor och sammanhang. Av betydelse är här hur kvalitativa data är sammanvävda inte bara med idrottskontexternas ekonomiska, politiska och sociala dimensioner utan också (den kvalitativa) idrottsvetenskapens egna metodologiska och institutionella förutsättningar. Placeringen direkt efter inledningsavsnittet poängterar bidragets status i antologin:

[...] Kings contribution suggests a way for scholars to attune the sporting empirical to the

methodological, epistemological and ontological debates that run through this text, yet at the same time negotiate praxis in linking the lived experience of human actors, and cultural texts and representations, with the broader political and economical structures of contemporary societies. This chapter sets the scene as it were for the deployment of qualitative strategies that unearth and reconstruct the context within which a sporting practice, product or institution becomes understandable (s. 13).

Kings text erbjuder en mycket användbar introducerande översikt av olika metoder som är användbara för kvalitativ idrottsforskning, vad slags data olika metoder bibringar, vilka länkarna är mellan olika typer av data, samt resonemang om hur sådana typer av data kan användas tillsammans i syfte att undersöka och lösa olika vetenskapliga problem: historiska litteraturstudier, etnografi, intervjuer, mediastudier, narrativ, iscensatt etnografi ("performance ethnography"). En av textens stora behållningar är Kings klargörande av hur olika typer av data kan användas för att förbinda och belysa idrottsvetenskapliga problems olika analysnivåer.

David Wiggins och Daniel Masons text behandlar de senaste decenniernas metodologiska tendenser på det idrottshistoriska fältet. Metodologin kring idrottens historia har under de senaste åren genomgått diverse epistemologiska förändringar, bort från en ansats med objektiva anspråk och mot en mer kritisk, tolkande forskningsansats. Betydelsen av denna utveckling, menar Wiggins och Mason, torde bestå i idrottsforskningens möjlighet att ge värdefulla bidrag till social förändring och fördjupningar av subjektiva kunskaper.

Michael Silks bidrag presenterar en inledning till olika varianter av etnografiska studier av idrotter. Vi får också ta del av hans fältarbete för en empirisk studie av TV-kanalen TVNZ produktioner i Sydostasien. Den form av etnografi som Silk själv förespråkar har inte bara vetenskapliga utan också uttalade vetenskapsideologiska syften. Silk vänder sig ifrån de former av etnografi som har naturalistiska ambitioner. Här hänvisar Silk bland annat till Hammersley och Atkinsons föredömliga *Ethnography: Principles in practice*. Kvalitativ forskning, menar Silk, har och bör ha som syfte att lyfta fram svaga grupperas röster, att belysa och ifrågasätta dominansförhållanden som råder i samhället, att undersöka förhållandet mellan makt, politik och praktik, etc. Silk är en av redaktörerna till antologin. Grunderna för och motiven till den forskningsansats han presenterar i sitt eget bidrag återfinns egentligen redan i introduktionstexten, i vilken den centrala referensen är Norman Denzin och hans kritiska kultursociologiska variant av symbolisk interaktionism.

Flera av de enskilda bidragen lyfter fram denna eller en liknande ansats. Men den utmärker dock inte som man förleds att tro samtliga bidrag i boken, vilket gör att inledningstexten blir en aningen märklig om man uppfattar den som ram för hela boken. Hur som helst, ansatsen framstår som värdefull då den uppmanar till en kritisk och inofficiell belysning av faktiska problem och omständigheter som berör olika former av ojämlikhet och trakasserier, vilket är något som ignoreras av okritiska, "neutrala" officiella ansatser. Men ansatsen förenas i flera av texterna dessutom med ett slags "kall" där forskarnas egna ideologiska och metodologiska projekt tenderar att stå i centrum i högre grad än de subjekts erfarenheter som forskarna säger sig vilja lyfta fram. Så är fallet i Pirkko Markula och Jim Denisons "Sport and Personal Narrative" och i Heather Sykes, Jennifer Chapman och Anne Swedbergs "Performed Ethnography". Av rubrikerna på dessa kapitel kan man förstå att finns det en strävan hos författarna att överskrida etablerade metodologiska gränser – forskare/undersökningsobjekt (-subjekt), objektivitet/subjektivitet, teori/empiri, verklighet/forskning – vilket i alla fall framstår som tilltalande. Övriga kapitel i boken är "Interviewing for Case Study Research" av John Amis, vilken behandlar olika former av kvalitativa intervjuer, intervjuer med enskilda och intervjuer i grupp. Amis argumenterar för en relativistisk vetenskaplig hållning som strävar efter att beakta den mångfald av tolkningar som han menar är en förutsättning för att bevara undersökta fenomenets mångtydighet och komplexitet. I kapitlet presenteras dessutom ett antal studier som Amis menar är exemplariska intervjutekniskt sett. Darcy Plymes "Qualitative Methods in Sport-Media Studies" presenterar "den kulturella vändningen" inom mediastudier, dess epistemologiska, ontologiska och metodologiska antaganden.

Diskussionerna som förs i antologin kan säkert provocera sina läsare. Det är värdefullt att en antologi av det här slaget tillåter bidrag som försöker tänka utanför de etablerade ramarna, som bjuder in till kvalificerad diskussion om vetenskapens förutsättningar och framtid, som prövar att utveckla vetenskapens ansatser och metoder i olika riktningar -- så länge som själva ämnet, idrotten och idrottens människor, inte faller ur bilden till förmån för forskarna själva. Tiden får utvisa hur fruktbar en sådan öppenhet kan bli. Under alla omständigheter är detta en bok som kan komma till sin rätt på högre nivåer i undervisningen. Flera av de metodologiska och ämnesspecifika problem som boken tar upp till diskussion borde dessutom vara angelägenhet för redan etablerade idrottsforskare.

© Frans Oddner 2006

 Köp boken från Adlibris.se

 Kjøp boken fra Akademika.no

 Køb bogen fra Saxo.dk

www.idrottsforum.org

Redaktör [Kjell E. Eriksson](#)

Ansvarig utgivare [Aage Radmann](#)